

Pirmais sikspārņu murds pasaulē – Papē

Papes lielā sikspārņu murda sašaurinājuma gals.

Foto: E. Račinskis

Šogad ir noticis liels pavērsiens sikspārņu izpētē – Papē izveidots un uzstādīts pirmais tieši sikspārņu ķeršanai paredzētais murds. Šis murds tapa, lai saudzīgi noķertu sikspārņus, tos apgredzenotu un tādējādi varetu tālāk sekot to lidojumiem pa visu pasauli. Murda izgatavošanu finansēja Berlīnes Leibnica institūts dzīvnieku izpētei nebrīvē un savvaļā (*Leibniz-Institut für Zoo- und Wildtierforschung*). Šā institūta sikspārņu izpētes grupa Dr. Kristiana Foigta (*Christian Voigt*) vadībā pēdējos gados sadarbojas ar Latvijas sikspārņu pētniekiem šo dzīvnieku migrācijas izpētē.

Sikspārņi

Sikspārņu eksperts Dr. biol. Gunārs Pētersons informēja, ka sikspārņu murds tapa laikā no jūnija sākuma līdz augusta sākumam, un pirmā tā izmēģināšanas nakts bija 5./6. augusts. Murda veidošanā īpaši nopelni pienākas LU Bioloģijas institūta inženierim un Papes putnu gredzenošanas stacijas saimnieciskajam vadītājam Donātam Spalim. Murda konstrukcija tapa viņa prātā, kā arī

viss murda gatavošanas darbs notika viņa vadībā. Kā jau ierasts šādos gadījumos, gatavais murds saņēma arī pa kritiskai piezīmei, tomēr, aizsteidzoties notikumiem pa priekšu, galveno funkciju – sikspārņu ķeršanu – tas nodrošināja lieliski.

Rezultāti ir ne tikai iepriecinoši, bet arī sniedz zināmas izaugsmes iespējas nākamajam gadam (1. tabula).

No 1. tabulā minētajiem sikspārņiem lielākais retums un pārsteigums bija platspārņu sikspārņi, kas palielināja šīs sugas atradumu skaitu Latvijā līdz pieciem (kopā sešiem, ja skaita arī svaigu kaķa nokostu eksemplāru no Rucavas). “No pārējām sugām mani priecēja divu migrējošo un augstu lidojošo sugu sikspārņu – rūsganā vakarsikspārņa un divkrāsaino sikspārņa – noķeršana,” piebilda G. Pētersons.

1. tabula. Papes lielajā sikspārņu murdā noķertie sikspārņi no 2014. gada 5./6. augusta līdz 7./8. septembrim.

	Suga	Skaits
1.	Natūza sikspārnis <i>Pipistrellus nathusii</i>	1596
2.	Pigmejsikspārnis <i>Pipistrellus pygmaeus</i>	84
3.	Divkrāsainais sikspārnis <i>Vespertilio murinus</i>	14
4.	Brūnais garausainis <i>Plecotus auritus</i>	4
5.	Rūsganais vakarsikspārnis <i>Nyctalus noctula</i>	4
6.	Ziemeļu sikspārnis <i>Eptesicus nilssonii</i>	2
7.	Platspārņu sikspārnis <i>Eptesicus serotinus</i>	2
8.	Ūdeņu naktssikspārnis <i>Myotis daubentonii</i>	2
9.	Naterera naktssikspārnis <i>Myotis nattereri</i>	1
10.	Branta naktssikspārnis <i>Myotis brandtii</i>	1
	Kopā	1710

Dīvkrāsainais sikspārnis *Vespertilio murinus*, 06.09.2014.
Foto: V. Vintulis

Natūza sikspārnis *Pipistrellus nathusii*, 06.09.2014.
Foto: V. Vintulis

Platspārņu sikspārnis *Eptesicus serotinus*, 06.09.2014.
Foto: V. Vintulis

Pigmejsikspārnis *Pipistrellus pygmaeus*, 06.09.2014.
Foto: V. Vintulis

Papes lielais sikspārņu murds.
Foto: E. Račinskis

Nakts rekords bija 402 sikspārņi 22./23.augustā. Gunārs arī minēja, ka šogad augustā laika apstākļi bijuši reti nelabvēlīgi sikspārņu redzamajai migrācijai piekrastē – tikai divas labas nakts. Savukārt, sākot ar 30./31. augustu līdz pat ķeršanas beigām, gandrīz katra nakts bijusi laba vai izcila. Bez jau pieminētās ar vairāk nekā 400 noķertajiem sikspārņiem vēl divas nakts bijušas ar vairāk nekā 200 un piecas nakts ar vairāk nekā 100 noķertajiem sikspārņiem. Par murdā pieredzēto G. Pētersons saka tā: “Pamatojoties uz Viestura Vintuļa iespaidiem un dažām naktīm, kad man pašam bija iespēja pabūt murdā, labākajās naktīs bija iespējams noķert noteikti vairāk par 1000 un varbūt pat vairākus tūkstošus sikspārņu. Jāatzīmē, ka tika izlietoti visi vācu kolēģu sarūpētie Natūza sikspārņu izmēru gredzeni un pēdējā naktī Natūza sikspārņus ķērām tikai kontroles nolūkā, lai nepalaistu garām iespējamās retās sugas.”

Runājot par murda efektivitāti, Gunārs uzsvēra, ka tā potenciāls šogad tika izmantots visai nepilnīgi, jo vācu kolēģiem šā gada pētījumiem bija nepieciešams neliels skaits sikspārņu un, izņemot dažas nakts augustā, viņi nepiedalījās sikspārņu masveida ķeršanā. Septembrī galvenokārt to veica Viesturs Vintulis ar palīgiem.

Plānojot darbību nākamajam gadam, būtu nepieciešamas konsultācijas ar vācu kolēģiem un noteikti jāpieņem lēmums par to, vai veikt, vai neveikt masveida sikspārņu gredzenošānu. G. Pētersons uzskata, ka sikspārņu gredzenošānu būtu jāveic arī nākamgad, lai sikspārņu migrācijas parametrus, piemēram, migrācijas attālumus, virzienus un ātrumu, varētu salīdzināt ar 20. gs. 80. un 90. gadu datiem. Turklāt ir iespējams sagaidīt arī beigtu gredzenotu sikspārņu atradumus zem vēja generatoriem, piemēram, Vācijā.

Putni

Pirms daudziem gadiem Papes “lielais” murds tika izmantots galvenokārt putnu ķeršanai un gredzenošānai. Arī jaunajā murdā, protams, var noķert putnus un iespēju robežās tas arī tiek darīts. Pēdējos vismaz 20 gadus Papē putni tika ķerti tikai ar mazo murdu un tīkliem. Lai gan augustā un septembra sākumā (kad darbojās lielais sikspārņu murds) putni pārsvarā tiek ķerti tīklos krūmājos un pie ezera, arī murdā šis tas

Sikspārņu murdā noķerts zvirbulvanags *Accipiter nisus*, 30.08.2014.
Foto: D. Brakmane

Lukstu čakstīte *Saxicola rubetra*, 30.08.2014.
Foto: E. Račinskis

Brūnā čakste *Lanius collurio*, 30.08.2014.
Foto: E. Račinskis

Erickiņš *Phoenicurus phoenicurus*, 01.09.2014.
Foto: E. Račinskis

Dzeguze *Cuculus canorus*, 01.09.2014.
Foto: E. Račinskis

tika noķerts. Piemēram, pēc Edmunda Račinska ziņām, laikā no 2014. gada 28. augusta līdz 3. septembrim tika noķerti 176 putni no 23 sugām. Uzreiz jāpiebilst, ka murds netika visu laiku turēts vaļā (murds nebija pacelts stipra vēja laikā), kā arī daļa no ielidojušajiem putniem uzreiz veikli izlidoja ārā murda uzbūves īpatnību dēļ. Taču no noķertajiem putniem visvairāk bija pelēko zilišu *Poecile montanus* (37), sarkanriķlišu *Erethacus rubecula* (37) un zvirbuļvanagu *Accipiter nisus* (21). No interesantākajiem noķertajiem putniem var atzīmēt četras noķertās dzeguzes *Cuculus canorus*, melno dzilnu *Dryocopus martius* un sārtgalvīti *Regulus ignicapillus*.

Veicot nākamās pētījumus, gaidām 2015. gadu ar jauniem rekordiemi un pārsteigumiem!

Pateicības

Īpašs paldies šā raksta sagatavošanā sikspārņu ekspertam Dr. biol. Gunāram Pētersonam, kurš atsaucīgi atbildēja uz jautājumiem par sikspārņu ķeršanas norisi un panākumiem! Grūti bija nepamanīt viņa patieso lepnumu par paveikto. Paldies arī Edmundam Račinskim par dalīšanos ar informāciju par noķertajiem putniem!

RASA BUŠAITE

Summary

The first bat trap in the world – at Pape /Rasa Bušaitē/

This year a major milestone in bat research was reached – the first custom-made trap designed specifically for capturing bats was set up in Pape. The trap was designed to ensure a safe capture of bats for banding purposes so that they could subsequently be tracked around the world. The trap was funded by the Leibniz Institute for Zoo and Wildlife Research (*Leibniz-Institut für Zoo- und Wildtierforschung*) in Berlin. The institute's bat research team led by Dr. Christian Voigt has been collaborating for the past few years with Latvian bat researchers in studying the migration patterns of bats. During 2014 the trap was put in use starting from August 5/6 until September 7/8, and during this interval, in total, 1710 bats representing 10 species were caught. In addition, also birds were captured and banded by using the trap, for example, between August 28 and September 3 altogether 176 birds of 23 species were captured.